

**Αικατερίνη Στρίγγα**

(Εκπαιδευτικός. Μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης)

***Ζητήματα μειονοτήτων στη Ρουμανία******Basic issues of national minorities in Romania*****Abstract**

The purpose of this paper is to present the basic issues of national minorities that Romania had to face in the post-communist period in order to achieve her integration into European Union.

The study presents the legal organization of national minorities (Hungarian minority, German minority and Roma) after the fall of the communist regime. Specifically, refers to the First Constitution of the post-communist period in 1991 and to the first attempts for recognition of minority rights and their representation in Parliament. Moreover, there are detailed reports on the provisions of the Revised Constitution in 2003 and on all organizations according to which the national minorities gained representation rights in the sectors of social life. First of all in the field of education, the minority students have the right to be evaluated in their native language and the opportunity to learn the history and the traditions of their origin-country. In areas where the percentage of minority population exceed 20%, citizens have the opportunity to obtain information from local authorities in their native language. Furthermore, there is free television and radio broadcasting of all programs in minority language and provision for bilingual signage. Whereas, the Revised Constitution guarantees officially the religious tolerance and ensures the elimination of any kind of crime with a racist character.

Afterwards, there is a description of the most important historical events that have sharpened the conflict between Romania and Hungary and all violent episodes against the Hungarian minority in Romania before the final rupture of communism. The gradual improvement of countries' relations came due to a series of diplomatic plans such as the Project on Ethnic Relations, the signing of Treaty in 1995 and the political action of Hungary in 2001 for the protection of the Hungarian minority in neighboring states. Contrary to the positive outcome of Hungarians' situation, Roma continued to experience physical and verbal racist attacks even after the fall of Ceausescu. However from 2001 have been many efforts by the Romanian state and European organizations in order to improve their living conditions, to reinforce their representation in local and national level and to ensure at least the basic education to all children. At the same time are under investigation the actual reasons of failure on the effort of their social integration. Finally, it is important to mention that the other national minorities because of their limited population, never became a political threat to the Romanian government.

In conclusion, the post-communist Romania has offered to minority population all the necessary rights that were important for maintaining stability and democracy in the region and created favorable conditions for their entry into Europe.

**Key words:** national minorities, Romania, European Union

## 1. Εθνικές μειονότητες στη Ρουμανία

Το 11% περίπου του πληθυσμού της Ρουμανίας αποτελείται από μειονότητες. Οι εθνικές μειονότητες της Ρουμανίας είναι οι εξής, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011<sup>1</sup>:

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΘΝΙΚΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ	
Ούγγροι	1.227.623 (6,5%)
Ρομά	621.573 (3,3%)
Ουκρανοί	50.920 (0,3%)
Γερμανοί	36.044 (0,2%)
Τούρκοι	27.698 (0,1%)
Ρώσοι	23.487 (0,1%)
Τάταροι	20.282 (0,1%)
Σέρβοι	18.076 (0,1%)
Σλοβάκοι	13.654 (0,1%)
Βούλγαροι	7.336
Κροάτες	5.408
Έλληνες	3.668
Εβραίοι	3.271
Ιταλοί	3.203
Πολωνοί	2.543
Τσέχοι	2.477
Κινέζοι	2.017
Csángó	1.536
Αρμένιοι	1.361
Γιουγκοσλάβοι	1.264

### 1.1. Η ουγγρική μειονότητα

Η ουγγρική μειονότητα είναι η πιο πολυπληθής στη Ρουμανία. Οι Szeklers που

<sup>1</sup> National Institute of Statistics, (2011), *press release No. 159 of July 4th, 2013 on the final results of Population and Housing Census, demographic characteristics of population*. Διαθέσιμο στο: [http://www.insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/RPL/RPL%20rezultate%20definitive\\_e.pdf](http://www.insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/RPL/RPL%20rezultate%20definitive_e.pdf), σελ. 1-2.

ανήκουν στο ουγγρικό στοιχείο αποτελούν ένα εθνολογικά διαφορετικό τμήμα της μειονότητας που ωστόσο μελετάται ως όλο με τους Ούγγρους-Μαγυάρους. Το 1977 ο Τσαουσέσκου, γνωρίζοντας ότι αποτελούν το 1/3 των Ούγγρων, τους έδωσε τη δυνατότητα να ξανακερδίσουν την ταυτότητά τους ως Szekler, προκειμένου να μειώσει την αριθμητική δύναμη της ουγγρικής μειονότητας, ωστόσο λίγοι το έπραξαν, με αποτέλεσμα η μετακίνηση τους μέσα στους Ούγγρους να χαρακτηρίζεται ως μόνιμη<sup>2</sup>. Μιλούν ουγγρικά με λίγες διαλεκτικές διαφορές και χρησιμοποιούν αρχαίους τύπους της γλώσσας. Έχουν διατηρήσει τη θρησκεία των προγόνων τους, όντας Καλβινιστές ή Ουνίτες. Η πλειονότητα του ουγγρικού πληθυσμού (περίπου 2 εκατομμύρια κάτοικοι) κατοικεί στο δυτικό μέρος της χώρας, στην Τρανσυλβανία<sup>3</sup>.

## 1.2. Η μειονότητα των Ρομά

Οι Ρομά αποτελούν κατά πολλούς τη μεγαλύτερη εθνική ομάδα κάτι που στατιστικά δεν αποτυπώνεται γιατί αντιδρούν στο να δηλωθούν ως τσιγγάνοι<sup>4</sup>. Τα δημογραφικά στοιχεία του 2011 υπολογίζουν τους Ρομά σε 620.000, ωστόσο ο αριθμός αυτός υπάρχει πιθανότητα να είναι τρεις ή και τέσσερις φορές μεγαλύτερος<sup>5</sup> και στην πραγματικότητα είναι σχεδόν ίσος ή και μεγαλύτερος από τον αριθμό της ουγγρικής μειονότητας<sup>6</sup>. Άλλωστε, οι διαδικασίες συλλογής δεδομένων για τα δημογραφικά στοιχεία είναι πολλές φορές μη συμβατές με τα πρότυπα του καταυλισμού των Ρομά<sup>7</sup>.

## 1.3. Η γερμανική μειονότητα

Η γερμανική μειονότητα της Ρουμανίας εμπεριέχει δύο κοινότητες: τους Σάξονες και τους Σουαβούς. Οι πρώτοι εγκαταστάθηκαν στη Ρουμανία ήδη από τον 12<sup>ο</sup> αιώνα μετά από πρόσκληση του βασιλιά Geza II και διαδραμάτισαν σπουδαίο ρόλο στον οικονομικό και πολιτισμικό τομέα. Οι Σουαβοί έφτασαν τον 18<sup>ο</sup> αιώνα από τη νότια Γερμανία. Στα μέσα του 1970 η γερμανική μειονότητα απαριθμούσε 400.000 Γερμανούς, ωστόσο το ποσοστό αυτό μειωνόταν συνεχώς, φτάνοντας στο μισό στα μέσα της επόμενης δεκαετίας, λόγω μετανάστευσης στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, στην Ανατολική Γερμανία, στη Γιουγκοσλαβία και άλλες ανατολικές χώρες. Ως μειονότητα έχουν υποστεί υποβιβασμό των δικαιωμάτων τους σε σχέση με τους Ούγγρους τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην έκδοση κειμένων στη γερμανική<sup>8</sup>. Μετά την πτώση του Τσαουσέσκου άρχισαν να οργανώνονται ξανά με

<sup>2</sup> Schöpflin G. & Poulton H., «Romania's Ethnic Hungarians, a Minority Rights Group Report», (Απρίλιος 1990) *British Library Cataloguing in Publication Data, Expedite Graphic Limit, London*, σελ. 7.

<sup>3</sup> Κοπά Μ., *Οι μειονότητες στα μετά-κομμουνιστικά Βαλκάνια πολιτικές του κέντρου και μειονοτικές απαντήσεις*, (Νέα Σύνορα, Αθήνα 1997), σελ. 114 · George Schöpflin & Hugh Poulton, *ό.π.*, σελ. 3

<sup>4</sup> Κοπά Μ., *ό.π.*, σελ. 127-128.

<sup>5</sup> Preoteasa A., «Roma women and precarious work: evidence from Romania, Bulgaria, Italy and Spain», (2013), *Revista de cercetare intervine social, vol. 43*, σελ. 156.

<sup>6</sup> Cernicova M. & Ghinea A., *Local Administration - an Important Playground for Ethnic Minorities in Romania*, (2002). Διαθέσιμο στο:

<http://www.fes.hr/E-books/pdf/National%20Minorities%20in%20SE%20Europe/02.pdf> σελ. 9.

<sup>7</sup> Stroschein S., «NGO Strategies for Hungarian and Roma Minorities in Central Europe», (March 2002) *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* Vol. 13, No. 1, σελ. 6.

<sup>8</sup> Schöpflin G. & Poulton H., *ό.π.*, σελ. 5.

την ψήφιση αντιπροσώπων σε τοπικό επίπεδο, με σκοπό να προωθήσουν τα αιτήματά τους για μειονοτική εκπαίδευση και για μετάδοση τηλεοπτικών προγραμμάτων στη γερμανική γλώσσα<sup>9</sup>.

#### 1.4. Οι υπόλοιπες μειονότητες

Οι υπόλοιπες μειονότητες, μικρότερες σε αριθμό, ποτέ δεν αποτέλεσαν πολιτική απειλή για τη ρουμανική κυβέρνηση<sup>10</sup>. Είναι χρήσιμο να αναφέρουμε ότι κατά τις εκλογές του 2004 και του 2008 έχουμε μία αύξηση της εκπροσώπησης τους στη Βουλή ως λογική συνέπεια της παραχώρησης μιας κοινοβουλευτικής έδρας σε κάθε εθνική μειονότητα, σύμφωνα με τη συνταγματική διάταξη αρ. 59 του 1991<sup>11</sup>. Κάτι αντίστοιχο ωστόσο δεν παρατηρείται σε τοπικό επίπεδο μιας και στις εκλογές του 1996 και 2000 της περιφέρειας Timis, της μεγαλύτερης σε έκταση και δυτικότερης περιοχής της Ρουμανίας, εμφανίζεται μία μείωση των τοπικών συμβούλων της γερμανικής, σερβικής, βουλγαρικής, ουκρανικής μειονότητας, ενώ η εβραϊκή κοινότητα δεν κατόρθωσε να αποκτήσει ποτέ θέση στο τοπικό συμβούλιο<sup>12</sup>.

#### 2. Θρησκευτικές μειονότητες

Μεγάλη ανομοιογένεια παρουσιάζει η Ρουμανία και ως προς το θρήσκευμα. Η πλειοψηφία των Ρουμάνων είναι Ορθόδοξοι Χριστιανοί, ωστόσο υπάρχουν και οι ακόλουθες επίσημα αναγνωρισμένες θρησκείες: ο Καθολικισμός, ο Καλβινισμός, ο Λουθηρανισμός, ο Ουνιταρισμός, ο Εβραϊσμός και ο Μουσουλμανισμός. Συγκεκριμένα, οι Ούγγροι είναι καθολικοί, καλβινιστές ή ουνίτες, οι Γερμανοί Σάξονες είναι κατά βάση λουθηριανοί, ενώ βαπτιστές είναι μόνο Ρουμάνοι<sup>13</sup>. Το Μουσουλμανισμό ασπάζονται οι Τούρκοι και οι Τάταροι<sup>14</sup>. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 το 86,5% των κατοίκων ασπάζεται την ορθόδοξη χριστιανική θρησκεία, το 4,6% τη ρωμαιοκαθολική θρησκεία, το 3,2% τη μεταρρυθμιστική θρησκεία, το 1,9% τον Πεντηκοστιανισμό, το 0,8% την ελληνοκαθολική θρησκεία, το 0,6% είναι βαπτιστές, το 0,4% αντβεντιστές, το 0,2% δήλωσε αθεΐα και το υπόλοιπο 1,8% δήλωσε άλλες θρησκευτικές πεποιθήσεις από τις προαναφερθείσες<sup>15</sup>.

#### 3. Νομική οργάνωση των μειονοτήτων.

##### Σύνταγμα

Το 1991 με την έκδοση Συντάγματος η Ρουμανία προβάλλεται ως ένα κράτος ανεξάρτητο, αδιαίρετο και ενιαίο. Αυτή όμως η διατύπωση οδηγεί στην παρερμηνεία πως ο πληθυσμός είναι ομοιογενής, πράγμα που δεν υφίσταται. Παρόλο που σύμφωνα

<sup>9</sup> Schöpflin G. & Poulton H., ό.π., σελ. 21.

<sup>10</sup> Schöpflin G. & Poulton H., ό.π., σελ. 5.

<sup>11</sup> King R. & Marian C., «Minority Representation and Reserved Legislative Seats in Romania», (August 2012) *East European Politics and Societies, Volume 26, Number*, σελ. 566, 573.

<sup>12</sup> Cernicova M. & Ghinea A., ό.π., σελ. 14-15.

<sup>13</sup> Schöpflin G. & Poulton H., ό.π., σελ. 6.

<sup>14</sup> King R. & Marian C., ό.π., σελ. 565.

<sup>15</sup> National Institute of Statistics, ό.π., σελ. 2.

με το άρθρο 6 αναγνωρίζεται το δικαίωμα στα μέλη των μειονοτήτων να προβάλλουν, να διατηρήσουν και να αναπτύξουν την εθνική, πολιτιστική και θρησκευτική τους ταυτότητα, δεν λαμβάνεται κανένα μέτρο από την κυβέρνηση για τη διασφάλιση της προστασίας αυτού του δικαιώματος<sup>16</sup>. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι γίνεται αναγνώριση των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε κάθε μειονοτική ομάδα αλλά όχι αναγνώριση των συλλογικών δικαιωμάτων της ομάδας<sup>17</sup>, εξαιτίας του φόβου πιθανής αυτονομίας και απόσχισης<sup>18</sup>. Προβλέπεται ακόμα σύμφωνα με το άρθρο 59 ότι οι κομματικές οργανώσεις των μειονοτήτων που δεν κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν το απαραίτητο ποσοστό για να μπουν στο Κοινοβούλιο, αποκτούν αυτοδίκαια μία έδρα στη Βουλή<sup>19</sup>. Όσο για το θέμα της γλώσσας διδασκαλίας, ως επίσημη γλώσσα σύμφωνα με το άρθρο 32 αναγνωρίζεται η ρουμανική, ενώ εγγύαται παράλληλα το δικαίωμα των μειονοτήτων να διδάσκονται στη μητρική τους γλώσσα, κάτι που ωστόσο αφήνεται σε μεγάλα περιθώρια αυθαιρεσίας<sup>20</sup>. Το 2003 κρίθηκε αναγκαία η αναθεώρηση του Συντάγματος του 1991, πράγμα που άλλωστε αποτέλεσε απαραίτητο βήμα για την ενσωμάτωση της Ρουμανίας στην ΕΕ και υλοποιήθηκε εντός των στενών χρονικών περιθωρίων των δύο ημερών. Με το άρθρο 4 του Συντάγματος ορίστηκε ότι όλοι οι πολίτες είναι ίσοι ανεξαρτήτως φυλής, εθνικότητας, προέλευσης, γλώσσας, θρησκείας, φύλου γνώμης, πολιτικών πεποιθήσεων, οικονομικής κατάστασης ή κοινωνικής προέλευσης. Το άρθρο 16 αναφέρει την ισότητα των πολιτών απέναντι στο νόμο χωρίς καμία διάκριση<sup>21</sup>. Με το άρθρο 120 προβλέπεται η χρήση των μειονοτικών γλωσσών στη δημόσια διοίκηση, ενώ με το άρθρο 128 επιτρέπεται η χρήση των μειονοτικών γλωσσών στις καταθέσεις των πολιτών στα δικαστήρια με τη βοήθεια διερμηνέων<sup>22</sup>. Φυσικά, μέσα στην αναθεώρηση συμπεριλαμβάνονται και οι τροποποιήσεις που επιβάλλονται από την υπογραφή της Σύμβασης-Πλαισίου, η οποία αναλύεται διεξοδικά παρακάτω.

## Σύμβαση-Πλαίσιο

Η Σύμβαση-Πλαίσιο, που τέθηκε σε ισχύ την 1<sup>η</sup> Φεβρουαρίου το 1998, αποτελεί μία συνθήκη όλων των Κρατών-Μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης με σκοπό την Προστασία των δικαιωμάτων των Εθνικών Μειονοτήτων<sup>23</sup>. Επομένως καθίσταται κατανοητό ότι και η Ρουμανία αναγκάστηκε να συμπεριλάβει τις αρχές και τους σκοπούς της Σύμβασης στην εθνική της νομοθεσία και τις πολιτικές της.<sup>24</sup> Οι διατάξεις της Σύμβασης-Πλαισίου καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, που περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τα εξής<sup>25</sup>:

<sup>16</sup> Κοππά Μ., ό.π., σελ. 122.

<sup>17</sup> Petraru R., «Protection of national minorities in Romania and republic of Moldova. Guidelines», (2011) *CES Working Papers, III, (2)*, σελ. 333· Κοππά Μ., ό.π., σελ. 124.

<sup>18</sup> Κοππά Μ., ό.π., σελ. 124.

<sup>19</sup> Κοππά Μ., ό.π., σελ. 123.

<sup>20</sup> Κοππά Μ., ό.π., σελ. 123-124.

<sup>21</sup> Zhanarstanova M., «The impact of eu accession on rights of national minorities in Romania», (2014) *Cinq Continents, Revue Humaine Electronique de Geographie, Volume 2 / Numéro*, σελ. 28.

<sup>22</sup> Constantin S., «Linguistic policy and national minorities in Romania», (2004), *Noves SL. Revista de Sociolingüística*, σελ. 5.

<sup>23</sup> Barnes & Olsthoorn, 2000: 8·

[https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/6\\_resources/PDF\\_brochure\\_Greek.pdf](https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/6_resources/PDF_brochure_Greek.pdf)

<sup>24</sup> Barnes & Olsthoorn, 2000: 9

<sup>25</sup> [https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/6\\_resources/PDF\\_brochure\\_Greek.pdf](https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/6_resources/PDF_brochure_Greek.pdf)

- τη μη-διάκριση
- την προώθηση της αποτελεσματικής ισότητας.
- την προώθηση των συνθηκών που ευνοούν τη συντήρηση και την ανάπτυξη του πολιτισμού, της θρησκείας, της γλώσσας και των παραδόσεων.
- την ελευθερία συνάθροισης, συνεταιρισμού, έκφρασης, σκέψης, συνείδησης και θρησκείας
- την πρόσβαση και τη χρήση των μέσων επικοινωνίας
- τις γλωσσικές ελευθερίες:
  - Τη χρήση της γλώσσας της μειονότητας σε ιδιωτικούς και δημόσιους χώρους
  - τη χρήση της γλώσσας της μειονότητας ενώπιον διοικητικών αρχών
  - τη χρήση του ατομικού ονόματος στη γλώσσα της μειονότητας
  - την παροχή πληροφοριών ιδιωτικής φύσης στη γλώσσα της μειονότητας
  - τα τοπωνύμια στη γλώσσα της μειονότητας
- στην εκπαίδευση:
  - την εκμάθηση και τη διδασκαλία της γλώσσας της μειονότητας,
  - την ελευθερία ίδρυσης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων
- τις διασυνοριακές επαφές
- τη διεθνή και διασυνοριακή συνεργασία
- τη συμμετοχή στην οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική ζωή.
- τη συμμετοχή στη δημόσια ζωή.
- την απαγόρευση αναγκαστικής αφομοίωσης.

Η Ρουμανία, όπως και όλα τα υπόλοιπα Κράτη-Μέλη, υποχρεώθηκε να συντάσσει εκθέσεις προς την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις οποίες περιγράφει πώς εφαρμόζεται στη χώρα τους η Σύμβαση. Η Επιτροπή Υπουργών έχει αναθέσει τη μελέτη αυτών των εκθέσεων στη Συμβουλευτική Επιτροπή, που αποτελείται από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες. Κατά τη μελέτη των εκθέσεων η Συμβουλευτική Επιτροπή μπορεί συμπληρωματικά να λάβει υπόψη της στοιχεία που υποβάλλονται από άλλες πηγές, μεταξύ των οποίων από μειονότητες και ΜΚΟ. Έπειτα διατυπώνει τις γνωμοδοτήσεις της για την υλοποίηση των αρχών της Σύμβασης. Τον τελευταίο λόγο έχει η Επιτροπή Υπουργών, η οποία θα εξετάσει τότε την Κρατική Έκθεση και τις γνωμοδοτήσεις της Συμβουλευτικής Επιτροπής για να διαμορφώσει τα τελικά συμπεράσματα και, όπου αρμόζει, να κάνει τις ανάλογες συστάσεις προς το κράτος σχετικά με την αποτελεσματικότητα της υλοποίησης της Σύμβασης<sup>26</sup>.

Οι αλλαγές που επήλθαν σε καίριους τομείς από τις προαναφερθείσες νομοθετικές τροποποιήσεις αναφέρονται στα παρακάτω υποκεφάλαια.

### 3.1. Εκπαίδευση

Ο Εκπαιδευτικός Νόμος του 1995 κατοχυρώνει με το άρθρο 118 το δικαίωμα στους πολίτες των μειονοτήτων να μελετούν και να λαμβάνουν οδηγίες στη μητρική τους γλώσσα σε όλους τους τύπους και τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Με το άρθρο 120 προβλέπεται η δημιουργία εγχειριδίων γλώσσας και λογοτεχνίας που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μειονοτήτων, ενώ τα εγχειρίδια της Ιστορίας και της Γεωγραφίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι μεν γραμμένα στη μητρική

<sup>26</sup> Barnes & Olsthoorn, 2000: 14

γλώσσα της κάθε μειονότητας αλλά ακολουθούν το ίδιο αναλυτικό πρόγραμμα με εκείνα των ρουμανικών σχολείων. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση προβλέπεται η διδασκαλία των ίδιων μαθημάτων με εγχειρίδια και αναλυτικά προγράμματα στη ρουμανική γλώσσα, αλλά η εξέταση γίνεται στη μητρική γλώσσα της κάθε μειονότητας<sup>27</sup>. Όσο για το μάθημα της ιστορίας και των παραδόσεων της μειονότητας μπορεί να εισαχθεί ως αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ στην πρωτοβάθμια μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μάθησης στα πλαίσια του μαθήματος της γλώσσας<sup>28</sup>. Σύμφωνα με το άρθρο 119, κατόπιν αιτήσεως και λαμβάνοντας υπόψη την τοπική ανάγκη, προβλέπεται η δημιουργία ομάδων, τάξεων, τμημάτων ή σχολικών μονάδων για τη διδασκαλία της γλώσσας των εθνικών μειονοτήτων<sup>29</sup>. Με το άρθρο 123 του νόμου 1995 και την τροποποίηση αυτού το 1999 επιτράπη η ίδρυση ιδιωτικών τριτοβάθμιων ιδρυμάτων που μπορούν να διοικηθούν από μέλη των μειονοτικών ομάδων<sup>30</sup>.

### 3.2. Τοπική αυτοδιοίκηση και αστυνομική δύναμη

Το 2001 με πρωτοβουλία του Σχεδίου Δράσης Εθνικών Σχέσεων<sup>31</sup>, εκδόθηκε ο νόμος 215 που προσέφερε το δικαίωμα στις μειονότητες να λαμβάνουν υπηρεσίες από τις τοπικές αρχές στη μητρική τους γλώσσα<sup>32</sup>, καθώς και να κατοχυρωθεί η δίγλωσση σηματοδότηση στα ονόματα πόλεων και χωριών σε περιοχές που οι μειονότητες ξεπερνούν το 20% του συνολικού πληθυσμού<sup>33</sup>. Ακόμα επιτράπη η χρήση των μειονοτικών γλωσσών σε συνεδριάσεις του δήμου ή της περιφέρειας, αν το 1/3 των συμβούλων ανήκουν στη μειονότητα<sup>34</sup>. Το άρθρο 10 του νόμου 360/2002 προβλέπει ότι όλα τα άτομα ανεξαρτήτου φύλου, θρησκείας, καταγωγής, εθνικότητας, οικονομικής κατάστασης ή κοινωνικής προέλευσης, που πληρούν τις προϋποθέσεις για την πρόσληψή τους ως δημόσιοι υπάλληλοι έχουν το δικαίωμα να πάρουν μέρος στις εισαγωγικές εξετάσεις των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων του Υπουργείου Εσωτερικών ή ακόμα και να προσληφθούν άμεσα. Το άρθρο 79 αναφέρει ότι οι περιοχές με μειονοτικό πληθυσμό που ξεπερνά το 20% πρέπει να απασχολούν αστυνομικούς που να μιλούν τη μητρική του γλώσσα<sup>35</sup>.

### 3.3. Αντιμετώπιση του ρατσισμού

---

<sup>27</sup> Wilson D., «Minority Rights in Education Lessons for the European Union from Estonia, Latvia, Romania and the former Yugoslav Republic of Macedonia», (Δεκέμβριος 2002) *Stockholm Wallenberg Institute & SIDA*, σελ. 66-68 · Constantin S., ό.π., σελ. 6.

<sup>28</sup> Constantin S., ό.π., σελ. 6.

<sup>29</sup> ό.π.

<sup>30</sup> Wilson D., ό.π., σελ. 71.

<sup>31</sup> Burg S., «Case Analysis NGOs and Ethnic Conflict: Lessons from the Work of the Project on Ethnic Relations in the Balkans», (January 2007), *Negotiation Journal*, σελ. 18.

<sup>32</sup> Zhanarstanova M., ό.π., σελ. 27 · Burg S., ό.π., σελ. 19 · Constantin S., ό.π., σελ. 4.

<sup>33</sup> Burg S. ό.π., σελ. 19 · Cernicova M. & Ghinea A., ό.π., σελ. 13 · Levente S. & Valér V., «Ethnic minorities and local public administration in Romania. Cases of ethnocultural tension and segregation», (2003) ανακτήθηκε από: <http://adatbank.transindex.ro/vendeg/htmlk/pdf4098.pdf> σελ. 6 · Constantin S., ό.π., σελ. 9.

<sup>34</sup> Levente S. & Valér V., ό.π., σελ. 6.

<sup>35</sup> Constantin S., ό.π., σελ. 9-10.

Μία σημαντική πρωτοβουλία για την πάταξη εγκληματικών δράσεων ήταν η υιοθέτηση της επείγουσας θεσμικής διάταξης με αρ. 31 το 2002 που επέβλεπε την απαγόρευση οργανώσεων και συμβόλων με φασιστικό, ρατσιστικό και ξενοφοβικό χαρακτήρα καθώς επίσης των οργανώσεων και των συμβόλων που προωθούν το θαυμασμό προσωπικοτήτων υπαίτιων για εγκλήματα εναντίον της ειρηνικής συμβίωσης και της ανθρωπότητας<sup>36</sup>.

#### 3.4. Μέσα μαζικής ενημέρωσης

Με το άρθρο 82 του νόμου 504/2002 προβλέπεται σε περιοχές που η μειονότητα ξεπερνά το 20% του πληθυσμού τα τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά προγράμματα να αναμεταδίδονται δωρεάν στη γλώσσα της αντίστοιχης μειονότητας<sup>37</sup>.

#### 3.5. Θρησκευτική ελευθερία

Με την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2003 το άρθρο 29 κατοχυρώνει το δικαίωμα της ελευθερίας της σκέψης, της έκφρασης και των θρησκευτικών πεποιθήσεων σε κάθε πολίτη. Όλες οι θρησκείες είναι ελεύθερες να οργανωθούν σύμφωνα με τα δικά τους καταστατικά και απαγορεύεται κάθε μορφή διαμάχης ανάμεσα σε δύο θρησκείες διαφορετικών πεποιθήσεων. Επιπλέον, παραχωρείται το δικαίωμα στους γονείς να εξασφαλίσουν στα ανήλικα τέκνα τους την εκπαίδευση που είναι σύμφωνη με τις δικές τους θρησκευτικές πεποιθήσεις<sup>38</sup>. Το 2006 ο νέος Νόμος περί θρησκευτικών ζητημάτων συμπεριφέρεται επί ίσοις όροις προς τις εκκλησίες και δεν χαρακτηρίζει ως εθνική εκκλησία την Ορθόδοξη, παρά την πλειονότητα του ορθόδοξου πληθυσμού<sup>39</sup>.

#### 4. Ίδρυση Οργανισμών προστασίας μειονοτήτων

Το καλοκαίρι του 1990, μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος του Τσαουσέσκου, οι εκπρόσωποι των μειονοτήτων διαμαρτυρήθηκαν στην κυβέρνηση για την παραμέληση των δικαιωμάτων τους. Η κυβέρνηση δημιούργησε την Επιτροπή Μειονοτήτων με σκοπό να εξετάσει τα προβλήματα των μειονοτήτων και να τα παρουσιάσει στη Κοινοβούλιο. Ωστόσο ελάχιστη πρόοδος σημειώθηκε στις μελέτες της Επιτροπής<sup>40</sup>.

Η κυβέρνηση το Μάρτιο του 1993 αποφάσισε να ιδρύσει το Συμβούλιο των Εθνικών Μειονοτήτων, ως συνέχεια της Επιτροπής, επιδιώκοντας να μην παραμείνει η παρουσία του συμβολική. Έτσι δόθηκε σε κάθε μειονότητα το δικαίωμα να ασκεί βέτο σε κάθε απόφαση του Συμβουλίου που ασχολείται με τα συμφέροντά της<sup>41</sup>.

<sup>36</sup> Petraru R., ό.π., σελ. 332.

<sup>37</sup> Constantin S., ό.π., σελ. 9-10.

<sup>38</sup> <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/15989>

<sup>39</sup> Basescu T., «Romania: a model for religious and ethnic tolerance», (January 2008) *Springer*, *Published online: 12 January 2008*, σελ. 33.

<sup>40</sup> Κοππά Μ., ό.π., σελ. 121-122.

<sup>41</sup> Κοππά Μ., ό.π., σελ. 125.



Το 1996 ιδρύεται το Τμήμα Προστασίας των Εθνικών Μειονοτήτων, επικεφαλής του συγκεκριμένου τμήματος ορίζεται ένα μέλος της Δημοκρατικής Ένωσης των Ούγγρων της Ρουμανίας και στόχος του είναι να προωθηθεί το ζήτημα των εθνικών μειονοτήτων ως προτεραιότητα της κυβερνητικής πολιτικής, δημιουργώντας ελπίδες για ουσιαστικές αλλαγές<sup>42</sup>. Η πρωτοβουλία αυτή προέρχεται από το Σχέδιο Δράσης Εθνικών Σχέσεων (Project on Ethnic Relations)<sup>43</sup>. Το τμήμα πήρε πολλές από τις αρμοδιότητες του Συμβουλίου Εθνικών Μειονοτήτων<sup>44</sup>.

Το Σχέδιο Δράσης Εθνικών Σχέσεων αποτελεί μια μη-κυβερνητική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1991 και οργάνωσε συζητήσεις για την ίδρυση μηχανισμών και τη σύναψη συμφωνιών μεταξύ ρουμανικού κράτους και μειονοτήτων. Δημιούργησε σεμινάρια για την επίλυση των προβλημάτων στην εκπαίδευση, την τοπική διοίκηση και τη χρήση της ουγγρικής γλώσσας<sup>45</sup>. Επίσης, οργανώθηκαν διαπολιτισμικά σχέδια δράσης, εκπαιδευτικά προγράμματα, εικαστικά δρώμενα και επιχορηγήθηκε η έκδοση σχολικών εγχειριδίων στις μειονοτικές γλώσσες για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση<sup>46</sup>.

#### 4.1. Σχετικά με την ουγγρική μειονότητα

##### 4.1.1. Ιστορικά γεγονότα στη διαμάχη μεταξύ Ούγγρων και Ρουμάνων

Ιστορικά, μετά τη συνθήκη της Τριανόν το 1920, η περιοχή της Τρανσυλβανίας προσαρτήθηκε στη Ρουμανία η οποία για πολλά χρόνια υπήρξε σημείο διαμάχης μεταξύ Ρουμανίας και Ουγγαρίας<sup>47</sup>. Κατά τη διάρκεια του Β' Π.Π οι Ούγγροι κατόρθωσαν να πάρουν πίσω την Τρανσυλβανία μέχρι το τέλος του πολέμου, όπου τελικά η κατοχή της πέρασε οριστικά στη Ρουμανία<sup>48</sup>.

Οι σχέσεις μεταξύ Ρουμάνων και Ούγγρων χαρακτηρίζονται από μία μακρά ιστορία διαμάχης ήδη από τα πρώτα χρόνια του Μεσαίωνα. Ωστόσο, θα γίνει λόγος μόνο στα ιστορικά γεγονότα που επηρέασαν στη δημιουργία εθνικών ιδεολογικά αντιθέσεων. Μετά το τέλος του Β' Π.Π. η οπισθοχώρηση του ουγγρικού λαού στη νότια Τρανσυλβανία έγινε με μια σειρά από κτηνωδίες απέναντι στο ρουμανικό πληθυσμό, με αποτέλεσμα να χαθούν 900 ζωές, γεγονός που έχει καταγραφεί στη μνήμη των Ρουμάνων<sup>49</sup>. Κατά τη δεκαετία του 80 κυκλοφορούσαν διάφορες θεωρίες για τους πρώτους κατόχους της Τρανσυλβανίας, με τις οποίες τόσο οι Ούγγροι όσο και οι Ρουμάνοι προσπαθούσαν να αποδείξουν την κυριότητά της. Αποτέλεσμα της όλης διαδικασίας ήταν να αυξηθεί η πολιτική διαμάχη και η ένταση μεταξύ των δύο εθνικών ομάδων<sup>50</sup>.

<sup>42</sup> Alina A. BOT, «National minorities in Romania: governmental approach», (2009) *Lex et Scientia International Journal*, Nrb.XVI-2, σελ. 433

<sup>43</sup> Burg S., ό.π., σελ. 18.

<sup>44</sup> Alina A. BOT, ό.π., σελ. 433.

<sup>45</sup> Burg S., ό.π., σελ. 18.

<sup>46</sup> Alina A. BOT, ό.π., σελ. 437.

<sup>47</sup> Κοπά Μ., ό.π., σελ. 114· Stroschein S., «NGO Strategies for Hungarian and Roma Minorities in Central Europe», (March 2002) *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations Vol. 13*, σελ. 4.

<sup>48</sup> Κοπά Μ., ό.π., σελ. 114.

<sup>49</sup> Cernat V., «Ethnic Conflict and Reconciliation in Post-Communist Romania», (2012) *Springer Science & Business Media*, σελ. 24.

<sup>50</sup> Cernat V., ό.π., σελ. 25-26.

Με το Ρουμανικό σύνταγμα του 1952 ιδρύθηκε αυτόνομη Μαγυαρική Περιοχή με αναγνωρισμένα πολιτικά δικαιώματα. Όμως, στα τέλη της δεκαετίας του 50 διατηρήθηκε μια σκληρή στάση απέναντι στη μειονότητα καταργώντας την το 1956<sup>51</sup>.

Το καθεστώς Τσαουσέσκου, από το 1970 και μετά, διατήρησε μια στάση «ρουμανοποίησης» της Τρανσυλβανίας, δηλαδή μια προσπάθεια αφομοίωσης των μειονοτήτων, μετακινώντας βίαια ρουμανικό πληθυσμό στην περιοχή. Μάλιστα παρουσιάστηκε περιορισμός στη χρήση της ουγγρικής γλώσσας στην εκπαίδευση, απαγόρευση της ουγγρικής γλώσσας στο δημόσιο βίο, κατάργηση πολιτισμικών μειονοτικών θεσμών<sup>52</sup>, διακοπή μεταδόσεων τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών στα ουγγρικά, περιορισμός του ουγγρικού τύπου και συλλήψεις ατόμων που συνέτασσαν κείμενα αντίθετων προς το καθεστώς ιδεολογιών<sup>53</sup>. Οι Ούγγροι χρησιμοποιήθηκαν από τον Τσαουσέσκου ως αποδιοπομπαίοι τράγοι, καθώς θεωρήθηκαν υπεύθυνοι για την οικονομική δυσπραγία της Ρουμανίας και ταυτόχρονα παρουσιαζόταν ως κίνδυνος για την εδαφική ακεραιότητα της χώρας<sup>54</sup>.

Το Δεκέμβριο του 1989 ο αντικομμουνιστής πάστορας László Tokes από την πόλη Timișoara συνέταξε επιστολή στην εκκλησιαστική ηγεσία προκειμένου να διαμαρτυρηθεί για την προσπάθεια συστηματοποίησης της εκκλησίας από τις αρχές, ενώ τον Ιούλιο του ίδιου έτους είχε προηγηθεί μια συνέντευξη του πάστορα στην οποία είχε αναφέρει τη συστηματική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κυρίως της ουγγρικής μειονότητας. Η στάση του αυτή τον έφερε σε διαμάχη με τον επίσκοπο László Papp, ο οποίος συνεργαζόμενος με τις αρχές προσπάθησε να τον απομακρύνει από το ποίμνιό του. Οι Ούγγροι υποστηρικτές του περικύκλωσαν την εκκλησία και στη συνέχεια ενισχύθηκαν από Ρουμάνους αυτόχθονες, διαδηλώνοντας ταυτόχρονα κατά του καθεστώτος Τσαουσέσκου. Αν και ο Tokes συνελήφθη, οι διαδηλώσεις συνεχίστηκαν στην πόλη και μάλιστα εξαπλώθηκαν και σε άλλες. Αυτή ήταν η αρχή της ρουμανικής επανάστασης που οδήγησε στην πτώση του Τσαουσέσκου. Ο Τσαουσέσκου, τελικά συνελήφθη και εκτελέστηκε τη μέρα των Χριστουγέννων<sup>55</sup>. Κατά τη διάρκεια επεισοδίων στις αντι-κομμουνιστικές διαδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν βίαιες αντιδράσεις από μεγάλο μέρος του κόσμου. Ωστόσο, ενώ αγνοήθηκαν επεισόδια που εμπειρείχαν ακόμα και δολοφονίες μεταξύ Ρουμάνων, οι δράσεις των Ούγγρων που λιντσάρισαν Ρουμάνους αστυνομικούς μεταφράστηκαν και εν συνεχεία καταγγέλλθηκαν ως δράσεις εναντίον του ρουμανικού πληθυσμού και όχι ως δράσεις εναντίον υποστηρικτών του καταπιεστικού καθεστώτος<sup>56</sup>.

Η επανάσταση του Δεκεμβρίου το 1989 δημιούργησε ελπίδες για συμφιλίωση μεταξύ ουγγρικού και ρουμανικού πληθυσμού. Το πρόγραμμα του Συμβουλίου του Μετώπου Εθνικής Σωτηρίας (National Salvation Front), που διαδέχτηκε την αρχηγία της χώρας, τον Ιανουάριο του 1990 προέβη σε παραχωρήσεις προς το μειονοτικό πληθυσμό, καταργώντας ωστόσο κάθε σκέψη για τοπική αυτονομία. Έγινε δεκτή η

<sup>51</sup> Κοππά Μ., ό.π., σελ. 116.

<sup>52</sup> Κοππά Μ., ό.π., σελ. 116.

<sup>53</sup> Schöpflin G. & Poulton H., ό.π., σελ. 16.

<sup>54</sup> Cernat V., ό.π., σελ. 22-23.

<sup>55</sup> Schöpflin G. & Poulton H., ό.π., σελ. 3, 19-20.

<sup>56</sup> Cernat V., ό.π., σελ. 26-27.

επαναλειτουργία μειονοτικών σχολείων, του πανεπιστημίου Bolyai και η λειτουργία του ραδιοφώνου στα ουγγρικά<sup>57</sup>.

Τους πρώτους μήνες μετά την επανάσταση τα πράγματα έδειχναν θετικά για τις μειονότητες, κάτι που δεν διήρκεσε πολύ. Η ουγγρική μειονότητα οργανώθηκε στη Δημοκρατική Ένωση των Ούγγρων της Ρουμανίας (Democratic Alliance of Hungarian in Romania) και δεν άργησε να κατηγορηθεί για αποσχιστικά αιτήματα<sup>58</sup>.

Τα επεισόδια μεταξύ ρουμανικού και ουγγρικού πληθυσμού ήταν πέρα από αναμενόμενα. Η πρώτη εθνική σύγκρουση στα μετά-κομμουνιστικά Βαλκάνια της ΝΑ Ευρώπης πραγματοποιείται στις 19 Μαρτίου το 1990, στην πόλη Tirgu Mures της Τρανσυλβανίας<sup>59</sup>, μια πόλη σχεδόν ομοιόμορφα χωρισμένη στις δύο εθνικές ομάδες<sup>60</sup>.

Αρχικά, η σύγκρουση ανάμεσα στις δύο πλευρές ήταν ήπια, με τους Ούγγρους να διαπραγματεύονται με τις κεντρικές αρχές τη μετατροπή του πολύ-πολιτισμικού πανεπιστημίου Bolyai σε ουγγρικό πανεπιστήμιο. Οι Ρουμάνοι αντέδρασαν στο σχέδιο, καθώς ένας μεγάλος αριθμός Ρουμάνων μαθητών θα έπρεπε να μεταφερθεί σε άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα<sup>61</sup>. Η κατάσταση παρεκτράπη όταν εισήλθαν στην πόλη, οι κάτοικοι των γειτονικών ορεινών χωριών με σκοπό να «σώσουν» την κατάσταση. Οι πληροφορίες που δημοσιεύτηκαν εκείνες τις μέρες στον Τύπο δημιούργησαν επικίνδυνα εθνικά στερεότυπα. Για παράδειγμα, οι τοπικές ρουμανικές εφημερίδες αναφέρονταν σε προσπάθειες της Ουγγαρίας να εισβάλλει στο έδαφος της Ρουμανίας<sup>62</sup>, οι οποίες διαδίδονταν από την εθνικιστική οργάνωση Vatra Romaneasca (Ρουμανική Καρδιά)<sup>63</sup>. Οι Ρουμάνοι με όπλα και μπουκάλια περικύκλωσαν τη Δημοκρατική Ένωση των Ούγγρων, προσπαθώντας να εισχωρήσουν στο κτίριο, με αποτέλεσμα να τραυματιστούν πολλοί Ούγγροι. Την άλλη μέρα 15.000 Ούγγροι και άλλοι υποστηρικτές συγκεντρώθηκαν στην κεντρική πλατεία της πόλης για να αντεπιτεθούν στους Ρουμάνους για τα επεισόδια της προηγούμενης μέρας. Τα επεισόδια και τα αλληπάλληλα χτυπήματα διήρκεσαν ως το πρωί της 21<sup>ης</sup> Μαρτίου. Η ρουμανική κυβέρνηση κατηγόρησε την Ουγγαρία για την ένταση των επεισοδίων και ανέφερε ότι η ουγγρική μειονότητα προβάλλει με χάρτες και σχολικά εγχειρίδια την Τρανσυλβανία ως ουγγρικό έδαφος<sup>64</sup>. Οι μόνοι που μπορούσαν να εμποδίσουν την κατάσταση ήταν η οργανωμένη παρέμβαση των αρχών που παρενέβησαν μόνο όταν πλέον το κακό είχε συμβεί<sup>65</sup>.

Σύμφωνα με την Alina (2009) τα προαναφερθέντα επεισόδια επιβεβαιώνουν τις προγνώσεις για το μέλλον της Ρουμανίας και τις ερχόμενες διαμάχες στην αναζήτηση της νομιμότητας, η ρουμανική πολιτική ηγεσία ήταν πια βέβαιο πως θα κατέφευγε στον ακραίο εθνικισμό<sup>66</sup>.

<sup>57</sup> Κοπά Μ., ό.π., σελ.117.

<sup>58</sup> ό.π., σελ. 121.

<sup>59</sup> Cernat V., ό.π., σελ. 18` Zhanarstanova M., ό.π., σελ. 3-4.

<sup>60</sup> Cernat V., ό.π., σελ. 27.

<sup>61</sup> Schöpflin G.& Poulton H., ό.π., σελ. 20-21.

<sup>62</sup> Cernat V., ό.π., σελ. 27-28.

<sup>63</sup> Schöpflin G.& Poulton H., ό.π., σελ. 21.

<sup>64</sup> Zhanarstanova M., ό.π., σελ. 3-4.

<sup>65</sup> Cernat V., ό.π., σελ. 28.

<sup>66</sup> Alina A. BOT, ό.π., σελ. 428.

Συγκεκριμένα, το κόμμα της Ρουμανικής Εθνικής Ενότητας (PRN), ένα καθαρά εθνικιστικό κόμμα, υποστήριξε κοινοβουλευτικά την κυβέρνηση Vacaroiu το 1992 και απαίτησε σκληρή μειονοτική πολιτική. Ο πρόεδρος του κόμματος Gheorghe Funar και δήμαρχος του Cluj, το ίδιο έτος απαγόρευσε τη χρήση ουγγρικών ή δίγλωσσων επιγραφών επιβάλλοντας πρόστιμα στους αντιρρησίες. Έθεσε περιορισμούς στα μειονοτικά σχολεία και προέβαλε ως σκοπό της πολιτικής του, οι Ρουμάνοι να νιώσουν επιτέλους κύριοι στο σπίτι τους. Επομένως, η συμμετοχή του κόμματος στην κυβέρνηση Vacaroiu, η ανάπτυξη ακροεθνικών παρατάξεων και το αίσθημα απειλής που υπήρχε στον αέρα εκ μέρους της Ουγγαρίας δημιουργούσαν προβλήματα στο μειονοτικό πληθυσμό<sup>67</sup>.

#### **4.1.2. Βελτίωση σχέσεων μεταξύ ουγγρικής μειονότητας και ρουμανικής κυβέρνησης**

##### **α. Σχέδιο δράσης εθνικών σχέσεων**

Το Σχέδιο Δράσης Εθνικών Σχέσεων έδρασε επιτυχώς βοηθώντας την επίλυση της διαμάχης μεταξύ ρουμανικής και ουγγρικής μειονότητας<sup>68</sup>. Πολιτική της συγκεκριμένης οργάνωσης ήταν να μην παρεμβαίνει με δικές της προτάσεις ανάμεσα στα εθνικά ζητήματα αλλά να ενισχύει την επικοινωνία των διαπλεγμένων κρατών<sup>69</sup>. Ενθάρρυνε τις δύο πλευρές να αναθεωρήσουν όσα επεδίωκαν με διαλλακτικούς τρόπους. Για παράδειγμα, συμβούλευσε τους αρχηγούς της ουγγρικής μειονότητας στη Ρουμανία να αποφύγουν το γενικό αίτημα της αυτονομίας και τους ώθησε να επικεντρωθούν σε ειδικά ζητήματα. Η αυτονομία θα λειτουργούσε ως αφορμή για τον τερματισμό της συνάντησης, ενώ τα ειδικά αιτήματα θα προσέφεραν ευκαιρίες για συμβιβασμό. Μάλιστα, θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Ρουμανία αποτελεί περίπτωση καθαρής επιτυχίας στην αμοιβαία συνεργασία των πηγών διαμάχης<sup>70</sup>.

##### **β. Σύμφωνο σταθερότητας**

Η κατάσταση μεταξύ ρουμανικού και ουγγρικού πληθυσμού τείνει να αλλάξει με την υπογραφή του «Συμφώνου Σταθερότητας» το 1995, μια πρωτοβουλία του Ιλιέσκου, όπου προτάθηκε συμφιλίωση σύμφωνα με το γαλλο-γερμανικό πρότυπο. Στα πλαίσια της συμφιλίωσης θα συντάσσονταν κείμενο που θα προέβλεπε όργανα, κώδικες και μηχανισμούς για τα ζητήματα των εθνικών μειονοτήτων. Η ουγγρική κυβέρνηση δέχτηκε την πρόσκληση, ωστόσο υπέγραψε τη συμφωνία μετά από πολλές καθυστερήσεις και διαπραγματεύσεις στις 16 Σεπτεμβρίου του 1996<sup>71</sup>.

Η συμφωνία αυτή αναγνωρίζει πολλά δικαιώματα για τις εθνικές μειονότητες που περιγράφονται στο άρθρο 15 του Συμφώνου, με το οποίο οι μειονότητες έχουν: «το δικαίωμα να δημιουργούν και να διατηρούν τους δικούς τους εκπαιδευτικούς, πολιτιστικούς και θρησκευτικούς θεσμούς και οργανώσεις, το δικαίωμα να χρησιμοποιούν ελεύθερα τη μητρική τους γλώσσα, ιδιωτικά και δημόσια, προφορικά

<sup>67</sup> Κοππά Μ., ό.π., σελ. 117-118.

<sup>68</sup> Burg S., ό.π., σελ. 8.

<sup>69</sup> ό.π., σελ. 14.

<sup>70</sup> ό.π.

<sup>71</sup> Κοππά Μ., ό.π., σελ. 119-121.

και γραπτά ... να παίρνουν μέρος, ατομικά ή με εκπροσώπους και πολιτικές οργανώσεις στην οικονομική, πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας που κατοικούν και να δίνουν λύσεις σε θέματα εθνικού ή τοπικού ενδιαφέροντος μέσω των εκλεγμένων αντιπροσώπων τους»<sup>72</sup>.

### γ. Προστασία ουγγρικής μειονότητας από Ουγγαρία

Το 2001 οι Ούγγροι ξεκίνησαν μία πολιτική δράση με σκοπό να εξασφαλίσουν στις ουγγρικές μειονότητες των γειτονικών χωρών την κατάλληλη εκπροσώπηση σε όλα τα θεσμικά επίπεδα του κράτους - υποδοχής. Τον Ιούλιο του ίδιου έτους το ουγγρικό κοινοβούλιο εξέδωσε νόμο που στόχευε στην παροχή οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και εκπαιδευτικής βοήθειας στους πολίτες που ανήκουν στην πολιτιστική, εθνική και γλωσσική κοινότητα των Μαγυάρων. Με την κίνηση αυτή η Ουγγαρία δέχτηκε έντονη κριτική γιατί μονομερώς ψήφισε για τις εθνικές μειονότητες που δεν άνηκαν στη δικαιοδοσία της. Η ΕΕ ξεκίνησε διαβουλεύσεις με τις ουγγρικές αρχές για την αναθεώρηση του νόμου. Με τη λύση 1335, το 2003 οι Ούγγροι αναφέρουν ότι η ευθύνη για την προστασία των μειονοτήτων έγκειται κατά βάση στα κράτη - υποδοχής και στα πλαίσια προστασίας που έχει θεσπίσει η ευρωπαϊκή νομοθεσία. Η δημιουργία νέων και πρωτότυπων μορφών για την προστασία των μειονοτήτων από τα κράτη προέλευσής τους, αποτελούν μία θετική τάση και μπορούν να συμβάλλουν στην προώθηση της πολυμορφίας στην Ευρώπη. Τον Ιανουάριο του 2006 στην Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης παρέχονται ειδικά δικαιώματα στις πολιτιστικές και εθνικές μειονότητες, μεταξύ άλλων προβλέφθηκε να σχεδιαστούν κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη συνεργατικών σχέσεων μεταξύ οποιουδήποτε κράτους με ένα άλλο γειτονικό που φιλοξενεί μειονοτικές εθνότητες δικής του προέλευσης<sup>73</sup>.

## 4.2. Σχετικά με τη μειονότητα των Ρομά

### 4.2.1. Η κατάσταση των Ρομά στη μετα-κομμουνιστική Ρουμανία

Ο Ian Cioba, ο πρώτος εκπρόσωπος των Ρομά στο Συμβούλιο Εθνικής Ενότητας αναφέρει ότι κατά την ηγεσία του Τσαουσέσκου, οι Ρομά βασανίστηκαν, οι περιουσίες τους δημεύτηκαν και χρυσά κοσμήματα γυναικών αρπάχθηκαν με τη βία από κυβερνητικούς εκπροσώπους. Επίσης, είχε δημιουργηθεί η εικόνα ότι ήταν μαυραγορίτες και εγκληματίες και ουσιαστικά ζούσαν εις βάρος του ρομανικού πληθυσμού<sup>74</sup>. Μετά την καθαίρεση του δικτάτορα, εξαπολύθηκαν συλλογικές επιθέσεις εναντίον τους, με αποτέλεσμα χιλιάδες νεκρούς και εκατοντάδες καταστρεμμένα σπίτια. Η βία κορυφώθηκε δύο χρόνια μετά την αλλαγή καθεστώτος και σταδιακά άρχισε να καταλαγιάζει<sup>75</sup>. Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι καμία

<sup>72</sup> Zhanarstanova M., ό.π., σελ. 25-26.

<sup>73</sup> Tănăsescu S., «Treatment of nationals by their kin state - the romanian case», (2009) *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, σελ. 156-158.

<sup>74</sup> Schöpflin G. & Poulton H., ό.π., σελ. 21.

<sup>75</sup> Cernat V., ό.π., σελ. 18.

πράξη βίας εναντίον των Ρομά από εθνικιστικές οργανώσεις δεν έχει ποτέ τιμωρηθεί<sup>76</sup>.

Μέχρι τα τέλη του 1989 οι Ρομά δεν είχαν καμία πολιτική ή πολιτιστική εκπροσώπηση. Μόλις το 1990 δημιουργήθηκαν οργανώσεις όπως το Κόμμα των Ρομά, η Δημοκρατική Ένωση των Ρομά και το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα<sup>77</sup>. Αποτελούν μια μειονοτική ομάδα που ζει κάτω από αντίξοες συνθήκες διαβίωσης και εμφανίζει υψηλά σχολικής διαρροής ήδη από τη βαθμίδα βασικής εκπαίδευσης<sup>78</sup>.

### α. Μέτρα για τη βελτίωση συνθηκών διαβίωσης

Μόλις την 21<sup>η</sup> Απριλίου 2001 με τη λύση αρ. 230 λαμβάνονται πρωτοβουλίες από τη ρουμανική κυβέρνηση για τη διευθέτηση των προβλημάτων με τη μειονότητα των Ρομά. Το πιο σημαντικό είναι ότι τον Απρίλιο του 2001 η Ρουμανία υιοθέτησε Εθνική Στρατηγική για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά (National Strategy for Improving the Condition of Roma). Επιπλέον, ενθαρρύνθηκε η συμμετοχή τους σε όλες τις εκδηλώσεις της κοινωνίας<sup>79</sup> μέσα από σεμινάρια που οργανώθηκαν από το Σχέδιο Δράσης Διεθνών Σχέσεων<sup>80</sup>. Με τον νόμο 430 του 2001, η κυβέρνηση προκειμένου να ενισχύσει την πολιτική συνείδηση τους δημιούργησε τοπικά γραφεία για να προωθήσουν πολιτικές ενσωμάτωσης για την ενίσχυση του ενδιαφέροντος των Ρομά στη συμμετοχή τους στη δημόσια ζωή, σε εκπαιδευτικά προγράμματα, κοινωνικές παροχές και πολιτική εκπροσώπηση. Η στρατηγική αυτή στόχευε ακόμα στην προώθηση των αιτημάτων της μειονότητας στις αρχές και παράλληλα την τιμωρία ενδεχόμενων πράξεων διάκρισης<sup>81</sup>.

Από το 2002 μέχρι και σήμερα, υλοποιούνται πολλά προγράμματα από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις προκειμένου να ενισχύσουν την εκπαίδευση των Ρομά και να διευκολύνουν την ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία. Έχουν δοθεί χρηματοδοτήσεις προκειμένου να εξασφαλιστεί η βασική εκπαίδευση, έχουν γίνει σεμινάρια κατάρτισης για τους εκπαιδευτικούς, έχει δοθεί κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό και έχουν χορηγηθεί υποτροφίες για την είσοδο μαθητών της μειονότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση<sup>82</sup>.

Από το 2005 το τμήμα Διεθνών Σχέσεων έχει αναλάβει στις αρμοδιότητες του τα ζητήματα των Ρομά και την επίβλεψη της προστασίας των δικαιωμάτων τους<sup>83</sup>.

Το 2007 ιδρύεται το πρώτο Εθνικό Γραφείο για τον Κοινωνικό Αποκλεισμό των Ρομά, το οποίο ασχολείται με τη δημιουργία δράσεων που θα υποστηρίξουν και θα ενισχύουν τη συνεργασία και την πρωτοβουλία των Ρομά, προκειμένου να εξασφαλιστεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων τους ως μειονότητα<sup>84</sup>.

### β. Αρνητικά εμπόδια στην προσπάθεια για βελτίωση

<sup>76</sup> Κοππά Μ., ό.π., σελ. 127-128.

<sup>77</sup> Κοππά Μ., ό.π., σελ. 127-128

<sup>78</sup> Basescu T., ό.π., σελ. 32.

<sup>79</sup> Zhanarstanova M., ό.π., σελ. 27· Alina A. BOT, ό.π., σελ. 437.

<sup>80</sup> Stroschein S., ό.π., σελ. 10.

<sup>81</sup> Cernicova M. & Ghinea A., ό.π., σελ. 14.

<sup>82</sup> Stroschein S., ό.π., σελ. 12.

<sup>83</sup> Alina A. BOT, ό.π., σελ. 438.

<sup>84</sup> Petraru R., ό.π., σελ. 332.

Οι Ρομά παραμένουν μέχρι σήμερα μία μειονότητα με ελάχιστη εκπροσώπηση στην πολιτική ζωή της χώρας, παρά τις συνεχείς προσπάθειες κινητοποίησής τους<sup>85</sup>. Το απαραίτητο ποσοστό του 5% που επιτρέπει την κοινοβουλευτική εκπροσώπηση σε ένα κόμμα λειτουργεί ως εμπόδιο<sup>86</sup>. Ο Nicolae Rău, το 2009, είναι πρόεδρος του κόμματος Κοινωνική Δημοκρατική Πολιτική Ένωση Ρομά, και ταυτόχρονα αποκλειστικός αντιπρόσωπός τους στη Βουλή, σύμφωνα με τη συνταγματική διάταξη 59. Το 1996 το κόμμα του σημείωσε στις κοινοβουλευτικές εκλογές ποσοστό 1,4% ενώ το 2008 μόλις 1%, τη στιγμή που οι Ρομά αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 3%. Ο σύμβουλος Εθνικού Οργανισμού για τους Ρομά αναφέρει ότι οι Ρομά δεν ψηφίζουν ή τείνουν να ψηφίζουν άλλα πολιτικά κόμματα γιατί δεν συνδέουν την πολιτική των κομμάτων που τους αντιπροσωπεύουν με την εκπλήρωση των συμφερόντων τους, αντίθετα προτιμούν κόμματα με εξαγγελίες για κοινωνική πρόνοια και ένταξη. Επιπλέον τα πολιτικά κόμματά βασίζονται σε ένα υποτιθέμενο αίσθημα αλληλεγγύης μεταξύ των μελών, το οποίο στην περίπτωση των Ρομά δεν υφίσταται καθώς δεν έχουν κοινή γλώσσα, πολιτισμό ή έδαφος για να δημιουργήσουν ένα συνεκτικό όραμα για το έθνος τους. Η εθνικότητά τους αποτελεί ένα κοινωνικό κατασκευάσμα που για να διατηρηθεί απαιτεί από τους ίδιους να συμφωνήσουν κατά πόσο έχει νόημα και ουσία<sup>87</sup>.

### Συμπεράσματα

Πρέπει να επισημανθεί ότι στη μετά-κομμουνιστική Ρουμανία δεν υπήρχαν βαθιά ριζωμένες δημοκρατικές παραδόσεις επομένως από τη στιγμή που τα δικαιώματα των μειονοτήτων δεν είχαν κατοχυρωθεί, ήταν εύκολο να προκύψουν προβλήματα<sup>88</sup>. Μέχρι το 1995 η Ρουμανία απείχε πολύ από την εγκαθίδρυση της δημοκρατίας σε σχέση με τις υπόλοιπες μετα-κομμουνιστικές χώρες της κέντρο-ανατολικής Ευρώπης<sup>89</sup>.

Επιπλέον, είναι εμφανές ότι στο λαό αλλά και στο πολιτικό περιβάλλον κυριαρχούσε ο εθνικισμός και η ξενοφοβία, με αποτέλεσμα οποιαδήποτε παραχώρηση συλλογικών δικαιωμάτων να επιφέρει αντιδράσεις και να χαρακτηρίζεται ως αντιδημοκρατική<sup>90</sup>.

Η κατάσταση άρχισε με το πέρασμα των χρόνων να βελτιώνεται μέσα από τη διατύπωση ευνοϊκότερων νόμων για τις μειονότητες και από την ίδρυση οργανισμών και προγραμμάτων. Η βελτίωση μπορεί να αποδειχθεί από την σταδιακή αύξηση των επιχορηγήσεων για προγράμματα, μέτρα και σχέδια δράσης<sup>91</sup>.

---

<sup>85</sup> McGarry A., «Ambiguous nationalism: Explaining the parliamentary under-representation of Roma in Hungary and Romania *Romani Studies*», (December 2009) *Romani Studies Volume 19, Number 2*, Published by Liverpool University Press, σελ. 113.

<sup>86</sup> McGarry A., ό.π., σελ. 113 King R. & Marian C., ό.π., σελ. 566-567.

<sup>87</sup> McGarry A., ό.π., σελ. 113-115.

<sup>88</sup> Κοππά Μ., ό.π., σελ. 123.

<sup>89</sup> Alina A. BOT, ό.π., σελ. 428.

<sup>90</sup> Κοππά Μ., ό.π., σελ. 125.

<sup>91</sup> Alina A. BOT, ό.π., σελ. 439-440

Αποτέλεσμα της σταδιακής βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης των μειονοτήτων είναι η αύξηση των θέσεων στα εκλογικά αποτελέσματα, έτσι το 2007 στη Ρουμανική Βουλή εκπροσωπούνται 19 μειονότητες, κατέχοντας 50 θέσεις<sup>92</sup>.

Βεβαίως, είναι εύκολο να διαπιστώσει κανείς ότι η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των μειονοτήτων προφανώς δεν αποτέλεσε οικειοθελή πρόταση της ρουμανικής πολιτικής, αλλά απαραίτητο ζήτημα επίλυσης για την είσοδο της χώρας στην ΕΕ, σύμφωνα με τα πολιτικά κριτήρια του Συμφώνου της Κοπεγχάγης.

### Βιβλιογραφία

- Alina Alexandra BOT (2009). *National minorities in Romania: governmental approach*. Lex et Scientia International Journal, Nrb. XVI-2.
- Barnes & Olsthoorn (2000). Η Σύμβαση - Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων. Οδηγός για Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. *Μετάφραση: Νίκος Μαστρακούλης. ΕΤΕΠΕ, Αθήνα.*
- Traian Basescu (Published online: 12 January 2008). *Romania: a model for religious and ethnic tolerance*. Springer.
- Steven L. Burg (January 2007). *Case Analysis NGOs and Ethnic Conflict: Lessons from the Work of the Project on Ethnic Relations in the Balkans*. Negotiation Journal.
- Vasile Cernat (2012). *Ethnic Conflict and Reconciliation in Post-Communist Romania*, Springer Science & Business Media. LLC.
- Mariana Cernicova and Anca Ghinea (2002). *Local Administration - an Important Playground for Ethnic Minorities in Romania*. Ανακτήθηκε από: <http://www.fes.hr/Ebooks/pdf/National%20Minorities%20in%20SE%20Europe/02.pdf>.
- Sergiu Constantin (autumn 2004). *Linguistic policy and national minorities in Romania*. Noves SL. Revista de Sociolingüística.
- Marian Zhanarstanova (spring 2014). *The impact of eu accession on rights of national minorities in Romania*. Cinq Continents, Revue Humaine Electronique de Geographie, Volume 2/ Numéro 1.
- Ronald F. King & Cosmin Gabriel Marian (August 2012). *Minority Representation and Reserved Legislative Seats in Romania*. East European Politics and Societies, Volume 26 Number 3.
- Μαρλένα Κοππά (Αθήνα 1997). *Οι μειονότητες στα μετά-κομμουνιστικά Βαλκάνια πολιτικές του κέντρου και μειονοτικές απαντήσεις*. Εκδόσεις: Νέα Σύνορα.
- Salat Levente & Veres Valér (2003). *Ethnic minorities and local public administration in Romania. Cases of ethnocultural tension and segregation*. Ανακτήθηκε από: <http://adatbank.transindex.ro/vendeg/htmlk/pdf4098.pdf>
- Aidan McGarry (December 2009). *Ambiguous nationalism: Explaining the parliamentary under-representation of Roma in Hungary and Romania*, Romani Studies. Volume 19, Number 2. Published by Liverpool University Press, pp. 103-124.

---

<sup>92</sup> Cernicova M. & Ghinea A., ό.π., σελ. 15



National Institute of Statistics (2011). Press Release No. 159 of July 4th, 2013 on the final results of Population and Housing Census (demographic characteristics of population). Ανακτήθηκε από:

[http://www.insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/RPL/RPL%20\\_rezultate%20definitive\\_e.pdf](http://www.insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/RPL/RPL%20_rezultate%20definitive_e.pdf).

Roxana Alina Petraru (2011). *Protection of national minorities in Romania and Republic of Moldova. Guidelines*. CES Working Papers, III, (2).

Ana Maria Preoteasa (2013). *Roma women and precarious work: evidence from Romania, Bulgaria, Italy and Spain*. Revista de cercetare intervenie social, vol. 43, pp. 155-168.

George Schöpflin & Hugh Poulton (April 1990). *Romania's Ethnic Hungarians, a Minority Rights Group Report*. British Library Cataloguing in Publication Data, Expedite Graphic Limit, London.

Sherrill Stroschein (March 2002). *NGO Strategies for Hungarian and Roma Minorities in Central Europe*. Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations Vol. 13, No. 1.

Simina Elena Tănăsescu (2009). *Treatment of nationals by their kin state - the romanian case*. Transylvanian Review of Administrative Sciences, pp. 147-164.

Duncan Wilson (December 2002). *Minority Rights in Education Lessons for the European Union from Estonia, Latvia, Romania and the former Yugoslav Republic of Macedonia*. Stockholm Wallenberg Institute & SIDA

<http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/15989>

Ηλεκτρονική πηγή για τη Σύμβαση-Πλαίσιο:

[https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/6\\_resources/PDF\\_brochure\\_Greek.pdf](https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/6_resources/PDF_brochure_Greek.pdf)